

СЯЛО ЧАКАЕ АРХІТЭКТАРА

Як пераўтвараюцца нашы вёскі і сёлы? Па якіх законах развіваецца сельская будаўніцтва? Гэтыя і іншыя важныя пытанні абмяркоўваліся на IV Усеагульным з'ездзе савецкіх архітэктараў. Пра аблічча сучаснага сёла маршалісты ТАСС папрасілі пэдагагіка, сваймі думкамі аднаго са старэйшых доўгаўраўнаважанага, дэлегата з'езда, старшыню пастаяльнай камісіі па сельскім будаўніцтве Саюза архітэктараў БССР Міхаіла Сцяпанавіча Асмалюскага.

Мае калягі, занятая сельскім будаўніцтвам, вырашаюць дзве асноўныя задачы, кажае М. С. Асмалюскі. Калі іх коратка сфармуляваць, гэта, пера-перша, перабудова сёла ў сучасны добраапрацаваны пасёлак гарадскога тыпу і, па-другое, збудаванне буйных спецыялізаваных і механізаваных ферм, складу гатовай прадукцыі і іншых вытворчых будынкаў. Мы, савецкія архітэктары, зобавязаны знайсці найбольш рэальны шляхі і метады вырашэння гэтых задач.

Раскажыце, калі ласка, пра маштабы капітальнага будаўніцтва ў сельскай мясцовасці.

Назва некалькі лічбаў. За апошнія гады ў саўсазах уведзена ў строй больш 20 мільянаў квадратных метраў жыллой плошчы, а ў калгасе пабудавана звыш трох мільёнаў новых дамоў. У новай школы прыйшлі амаль тры мільёны дзяцей, а ў дзіцячыя сады і яслі — каля 800 тысяч малыхшоў. Пабудавана 15 тысяч клубоў. Уведзена ў эксплуатацыю 450 тысяч жыллагадоўчых і птушкагадоўчых ферм, 10 тысяч складаў збожжя, вялікая колькасць складаў для мінеральных угнаенняў, а таксама сілесных вежаў і іншых збудаванняў. Адначасова вядзецца і вялікая работа па добраапрацаванню сельскай тэрыторыі — пракладзенне дарог, асцуюцца забалочаныя і абводняюцца засушаныя раёны краіны.

За шэсць гадоў гэтага самага года ў сельскае капітальнае будаўніцтва ўкладзена каля 25 мільянаў рублёў. Гэта трэцяя частка ўсіх капіталаўкладанняў, асцягаваных у СССР на будаўніцтва.

Якія асноўныя напрамкі збудовы сёлаў? Якія раёны збудовуюцца найбольш інтэнсіўна?

У нашай краіне налічваецца сёння амаль 700 тысяч сёл, вёсак, агулай, кілашоль і хутароў. За гады Савецкай улады адбыліся значныя ўзбуйненні населеных пунктаў. Гэта будзе адбывацца і надалей. А значыць, перад архітэктарамі і будаўніцтвамі стаюць задачы — вызначыць, якія населеныя пункты найбольш перспектывныя, прыняць іх за цэнтральныя і вакол іх вёсці далейшае будаўніцтва. У будучым у сельскай мясцовасці замест 700 тысяч мы будзем мець 100—120 тысяч буйных, добраапрацаваных сельскіх гарадоў.

Для чаго? Ды ўвясце сабе, што за некалькі кіламетраў (а іныя раз і дзесяткі кіламетраў) ад вялікага сёла, дзе знаходзяцца вытворчыя, культурна-бытавыя і іншыя службы

каласа ці саўгаса, знаходзіцца маленькі хутарок. Дарослыя штодзень за многія кіламетры ездзяць на работу, дзеці — у школу, дзіцяці сады або інтэрнаты. Ці зручна гэта? Ці вертае замоваўца такое становішча на доўгія гады? Вядома, не, і спрэчкі тут быць не можа.

Стварэнне вытворчых памяшканняў — адзін з важнейшых участкаў сельскага будаўніцтва. Дастаткова сказаць, што на збудаванне фермы, складаў і іншых будынкаў прыпадае тры чвэрці ўсіх капіталаўкладанняў. І гэта з'яўляецца тэхнічна прэрагэ і рост сельскагаспадарчых вытворчых неможлівы без механізаваных ферм, якія даюць пры найменшых затратах сродкаў і працы найбольшую колькасць сельскагаспадарчай прадукцыі. І, нарэшце, пра участкі найбольш інтэнсіўнай збудовы. Асабліва актыўнае будаўніцтва вядзецца сёння ў раёнах асаважна новых зямель — на Палессі, у Паволжжы, Казахстане, Туркменіі, Узбекістане. Па тыпавых праектах і ў адпаведнасці з генеральнымі планами там ствараюць ўжо больш за дзве тысячы сучасных сельскіх пасёлкаў. З цікавасцю выслушайце, напрыклад, дэлегата IV з'езда раская прадстаўніка казахскіх архітэктараў пра будаўніцтва і эксплуатацыю новых «гарадоў-сёл». Вялікае будаўніцтва вядзецца вакол Масквы, Ленінграда, Кіева, Мінска, Нова-Сібірска, Горькага, Свердловска, іншых прамысловых цэнтраў.

Ці існуюць тыпавыя праекты для збудовы сельскіх населеных пунктаў? Ці ў кожным асобным выпадку неабходны свой праект?

Вядома, складанне індыўідуальнага праекта перабудовы сёла, вёскі неабходна. Бо размяшчаны яны па рознаму і расці, развіццва будуць у розных напрамках. Архітэктарамі ўжо складзена і зацверджана 13 тыпаў такіх праектаў. Але гэтыя, зрэшты, мале. Ды і праект з цягам часу старэе — жыццё ідзе наперад, думкіе новыя, часта нечаканыя рашэнні.

Таму выбраны іншы шлях. Планава перабудову сёла вырашаюць па часе складання схем раённай планіроўкі. У ёй вызначаюцца спецыялізаваныя вытворчыя каласы ці саўгасы, удакладняюцца меры і размяшчэнне сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, перасяленніе рассялення людзей, работы па дарожным будаўніцтве, добраапрацаванні. Такіх схем менш падрабязна, а таму адбывацца і надалей. А значыць, перад архітэктарамі і будаўніцтвамі стаюць задачы — вызначыць, якія населеныя пункты найбольш перспектывныя, прыняць іх за цэнтральныя і вакол іх вёсці далейшае будаўніцтва.

У гэтым напрамку ўжо многае зроблена: схемы сельскагаспадарчых раённых планіроўкі цалкам складзены ў Беларусі, Узбекістане, на Украіне. У бліжэйшы год-два гэтыя работы будзе завершана і ў цэлым па краіне. Тады пачнецца другі этап — складанне падрабязных праектаў для кожнага буйнага населенага пункта ў пасёлок.

Па якіх тыпавых праектах вядзецца будаўніцтва жыллага, грамадскае і вытворчае будаўніцтва ў сельскай мясцовасці? Як вядома, перад будаўніцтвамі стаюць высокародная задача — ліквідаваць арэозныя паміж умовамі жыцця ў гарадах і вёсках. Гэта значыць, што сельскім працаўнікам павінны быць прадстаўлены прыгожыя дамы з усімі выгодамі. Аднак у адпаведнасці ад гарадскіх сельскіх жылля дамы павінны мець прысвабодны характар, паміжнікамі для жылля, для хававання запасу прадуктаў, сельскагаспадарчага інвентару.

Усё гэта прадугледжана ў тыпавых праектах, па якіх ужо вядзецца будаўніцтва. У аэстонскіх калгасках, напрыклад, узводзіцца дваўпаверховыя васьмікватэрныя дамы. Праект іх створан архітэктарамі М. Портам і Р. Урбам. Генеральны план збудовы некаторых украінскіх гаспадарак распрацавалі архітэктары Ю. Панько, В. Млышова і іншыя. Гэтыя лепшыя праекты непадобны адзін на другі, яны адпавядаюць прыродна-кліматичным і нацыянальна-бытавым умовам жыцця людзей, а таксама найулучэй тэхнічнай базе будаўніцтва. У асноўных тыпавых праектах для сёлаў і вёсак вядзецца для гэтага і ў праектах для гарада. Гэта — асабліва вятрава для кожнага сям'і, дамы гаспадарчага тыпу для адзіночак і маладзёжнай.

У тыпавых праектах прадугледжана розная паварховаць і працяглая дамоў, нават розная планіроўка кватэраў. Асабліва рэкамэндуецца архітэктарамі для будаўніцтва і эксплуатацыі новых «гарадоў-сёл» выкарыстанне ў іх двох узроўняў: унізе — сталовае, кухня і г. д., наверху — спальня. Эксплуатацыя такіх дамоў простая і зручная.

Новыя дамы найбольш матэрыяльна ўзводзіць з масцовых будаўнічых матэрыялаў. Пра вопыт такога будаўніцтва гаварыліся ў многіх выступленнях на з'ездзе. У Закарпаці, напрыклад, будуць цудоўныя і зручныя дамы з саману. На Украіне, у Малдавіі, Казахстане і Кіргізіі распаўсюджаны цэгла-сырца, глінянітыя канструкцыі і іншыя масцовыя матэрыялы. У Крыме і Арменіі будуць з лёгка здабываемых натуральных каменяў — ракушчыкаў, туфу, вапняку і іншых прыродных каменяў і апілабетонаў, розныя драўляныя канструкцыі. Такія матэрыялы намнога тэарэтычна, прыгожыя і больш гігіенічныя, чым звычайныя драўляныя бярвенні, з якіх працягваюць ставіць дамы ў сярэдняй паласе.

Дзейнічаючыя тыпавыя праекты для вытворчых будынкаў пакуль яшчэ не задавальняюць патрэб сельскай гаспадаркі. За апошнія гады ў тыпавых праектах жыллагадоўчых і птушкагадоўчых памяшканняў, напрыклад, шырока прымяняюцца зборныя жалезабетонныя, прызначаны для прамысловага будаўніцтва. Гэта прывяло да падарожжання падобных памяшканняў амаль у два разы. Недадавальняючыя былі праекты і па збудаванні і іх тэхналогіі.

Таму і ў справядным дакладзе праўлення Саюза архітэктараў СССР, і ў выступленнях дэлегатаў з'езда асноўнае ўвага звярталася на распрацоўку новых тыпавых праектаў. У іх павінна прадугледжвацца ўва-

жэнне вытворчых будынкаў не толькі з жалезабетонных канструкцый, але і галоўным чынам з масцовых будаўнічых матэрыялаў. Асаблівае ўвагу неабходна аддаць стварэнню аблегчаных канструкцый з выкарыстаннем больш прагрэсіўных будаўнічых матэрыялаў і выраб (панелі і пліты) з аэбстацэменту, керамзіту, сілікаліты, арбаліту і іншых матэрыялаў.

На з'ездзе правільна ставілася пытанне ад асцуніцы дзейных сувязей паміж архітэктарамі і спецыялістамі сельскай гаспадаркі. Гэта прыводзіць часам да падарожжання пры будаўніцтве ферм і іншых вытворчых збудаванняў. І правільна гаварылі дэлегаты з'езда, што любы праект такога будынка мае праблему ў эксперыментальнай праверцы.

Вядома ўсім, што культура поля залежыць ад культуры землепраца. Сакавіці Пленум ЦК КПСС адаў асаблівае ўвагу паліпавышэнню культуры-бытавым умовам вёсцаў. У саўсазах і калгасках будуецца многа школ, дзіцячых устаноў, мадэрнізаваных, клубоў, іншых будынкаў культурна-бытавага абслугоўвання. Аднак і гэтыя вялікі аб'ём будаўніцтва пакуль не забяспечвае запатрабаванія сельскіх мяхароў. Існуючыя тыпавыя праекты маюць істотныя недэксы. Стварэнне новых праектаў, якія адпавядаюць сучасным патрабаванням — актуальная задача архітэктараў вёскі.

Удзельнікі з'езда архітэктараў выказалі жаданне каштоўных пажаданняў, пры тымсае праекты, у прыватнасці, у сельскай мясцовасці, у якіх прапанавалі распрацоўваць у рэспубліканскіх і мясцовых арганізацыях. Цэнтральныя і інстытуты павінны накіраваць і каардынаваць гэтую работу, выдаваць каталогі і альбомы тыпавых праектаў.

Вырашэнне ўсіх гэтых пытанняў знаходзіцца ў непасрэднай залежнасці ад падрыхтоўкі кадраў архітэктараў. Па нашых падліках, да 1970 года для арганізацыі, якія праектуюць сельскае будаўніцтва, спатрабуюцца не менш 1500 архітэктараў. Сёння ў іх працуе не больш 300 чалавек. Апроч таго, ва ўсіх рэспубліках у сельскагаспадарчых раёнах уведзены новыя пасадкі раённых архітэктараў. Іх павінна быць звыш 2500. Сёння гэтыя пасадкі замешаны архітэктарамі толькі на адзін працэнт.

Міністэрствам сельскай гаспадаркі СССР і Міністэрствам вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі СССР сёлета створана некалькі факультэтаў для падрыхтоўкі архітэктараў сельскага будаўніцтва. Але пытанне аб кадрах па-ранейшаму стаіць востра. Было б правільна, як адначалі дэлегаты з'езда, стварыць у Нова-Сібірску, Ташкенце, Алма-Аце і рэдзе іншых гарадоў архітэктурныя інстытуты з факультэтамі, якія рыхтуюць праекціроўшчыкаў для сёла.

З жонкім годам аб'ём сельскага будаўніцтва ў нашай краіне будзе найхільня расці, кажае ў заключэнне М. С. Асмалюскі. Рэшніні сакавіцкага і вераснёўскага Пленумаў ЦК КПСС стварюць шырокія магчымасці для будаўніцтва, дучы насустрэх XXIII з'езду партыі, нашы архітэктары, якія займаюцца сельскім праектаваннем, ададуць усе сілы, уся творчую энэргію будаўніцтва новага сёла, вяртага эпохі камунізма.

ПРА ГУСТЫ У СЕ-ТАКІ СПРАЧАЮЦА

Яе ім'я — Лакшмі. На раздзілася яна 14 гадоў назад у далёкай Індыі, адкуль яе прывезлі ў Еўропу. З таго часу гэтая маладая сланіха ўпрыгожвае сабой Лонданскі заапарк.

Цяжка сказаць — ці змена клімату і ўсяго былога жыцця, ці проста любоў да прыгожых і элегантнага развалі ў Лакшмі спосабыліў густ. Вядома толькі, што ў азіі чуюдыны дзень сланісе спадабалася яркая кофэтка, якая зманяліва выгледвала з сумкі адной з наведвальніц заапарку. На вачах разгубленай гаспадыні, доўга не думачы, сланіха хобатам выцягнула кофэтку з сумкі і... з адважлівасцю з'ела зладзку. З таго часу Лакшмі не прарускае вытудку падарэзанага кофэткамі і пухаварамі, якія яна старанна вышуквае ў сумках наведвальніц, ці «ветліва алірае» рыжы, калі яны перакінутыя праз руку. Пры гэтым дзейнічае яна вельмі асцярожна, «папугаю», а галоўнае — робіць асаблівы націск на шарыяны рэчы, з ахвотай уключаючы іх у свой рацыён.

Кі баням, прымаўка аб тым, што «па густы не спрачаюцца» стасуецца нават да сланоў. Праўда, спрачаны ўсе-такі даволішча. Гэта робіць — і прытым даволі часта — адміністрацыя заасаду пры вызначэнні памеру каменнасці за страту, якую прыносіць сланіха наведвальнікам.

Е. БАШМАЧНИКАУ. (ТАСС).

ЮГАСЛАЎСКІЯ ГОСЦІ

Тэатральная Масква сустрэла сваіх сяброў — дэлегатаў артыстаў югаслаўскага Драматычнага тэатра з Вуграва.

Першае знамяства з гэтай трупай адбылося амаль дзесяць гадоў назад — у маі 1956 года. Тады малодзі калектыву, якому ледзь споўнілася восем гадоў, прывёз у нашу краіну два сваіх спектаклі: намядою класіка югаслаўскай літаратуры Марына Дрыгача «Дундо Маро» і п'есу М. Горькага «Ягор Вульчю» і іншыя.

З таго часу сяброўскія сувязі савецкага і югаслаўскага тэатраў развіліся і умацаваліся. П'есы

Замак у Нясвіжы.

Шмат хто адпачывае ў санаторыі «Нясвіж». У вагу юнага прыцігвае і старажытнае збудаванне, лічыцца раскошны і велічы. Саматрава знаходзіцца ў былым замку Радзівілаў. Пра гэта пачуе кожны адпачываючы. Але не ўсе, хто ляміўся ў зраўнае, ведаюць, ведоць гісторыю аднаго з лепшых архітэктурных помнікаў на тэрыторыі нашай рэспублікі. Вось яна.

ЗАМАК У НЯСВІЖЫ

У 1547 годзе адзін з Радзівілаў — гэты магнаты фэадалізма магната — Міхал (Чорны) пабудоваў у Нясвіжы драўляны замак. Пра яго меншым гадоў ён быў знесены і замест яго ўзведзены новы, мураваны.

Замак стаіць на высокім насіпавым кургане, абнесены абарончымі землянымі валамі. За валам глыбокі ров, які напуганне вядоў з возера, створанага ад невялікай рачкі Уша. У такім стане мы бачым замак сёння. А што было раней?

Інвентарная кніга 1658 года апавядае, што даўней тут існавала даволі складаная абарончая сістэма: красная сцяна, вены, мурованыя вежы і вежы. Радзівілаў іклаціліся пра ахову свайго багацця, намятага на крывы прыгонных сланя.

Дарога ў былы замак ідзе па плошчы. Раней тут ляжаў доўгі драўляны мост, які, у выгледку падарэзы, лёгка разбіраўся. Празад у двор замак вядзе зараз праз арчны мост (ён некалі рассявоўся). Над вяроткамі са сцяпення, які ўзвышаецца, аркавы венак.

У архітэктурных адносінах замак уяўляе сабой вялікі комплекс двух- і трохпаверховых будынкаў. Яны ствараюць замкнёны двор. Дагэту пабудоваў у Нясвіжы драўляны замак. Аднак асобныя яго часткі будавалі і перабудовалі і пасля. Наўрад ці варта гаварыць тут пра адзінае і, мясціню стала. Уважліва глядзячы на спарыяныя рэшткі сцянаў і спалучаючы іх з замкам з дэмартацыяю барона і спанайымі формамі класіцызму.

Углыбні двара — самая парадная частка змака. Яна багата дэкарацыя і гэтыя ардонныя велікі скульпы. Над мошным улапавым барона тут вокны акаймаваны, на сцянах вышпелены ўзорныя разьбяныя аркавыя замкі, ахоўваліся рэшткі іншых даспехаў. Фронтон упрыгожаны фальшым гербам Радзівілаў.

З правага боку ў трохпаверховым корпусе размяшчаны стаячы залы замка. Над іорпусам узнікае высокая вена з гадзіннікам. Дзюжарышавая лесвіца гатага корпусу вядзе на другі паверх, у тыя ліку ўваходзіць у больш парадныя залы. У многіх з іх захавалася ўнутранае аздабленне, выкананае з вялікім густам і майстэрствам.

У асноўным самым старым залы ардонны мастацкі і гістарычны каштоўнасці. Там у бібліятэцы было налі дзвядцят тысяч кніг, аздабленых на розных мовах, у тыя ліку ўваходзіць у архіваў архіваў замака ахоўваліся рэшткі руніцкіх, гістарычных акты, пісьмы Людовіка XV, Карла XII, Багдана Хмельніцкага, Петра I і г. д. Тут былі багатыя калекцыі маршальскіх жэзлаў, у нарыўнай галерэі экспанаваліся высонамастацкі творы жыўшых у замку «Гетманскі залы» захоўваліся надрэцы чуюдыныя сланіны пасы.

Замак быў сведкам многіх падзей у гісторыі Расіі, Беларусі, Польшчы, неадарозна падарожжаны ў выглядзе гарматы, сцяпу, шыяры ночнай ваіны адносіцца знаходжанне ў Нясвіжы Петра I.

Замак будоваў народ — шматлікія таленавітыя умельцы, якімі здаўна славіўся родны край. У наш час былая рэзідэнцыя Радзівілаў, мушэ ўваход прэстыжым людзям быў забаронены ўваходзіць у будынак. У наш час гаспадар — народ у санаторы адпачываючы і лемачы сотні працоўных.

І. ЗЛЕНТУХА, старшы архітэктар па ахове помнікаў Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах будаўніцтва і архітэктурны.

УСЁ ПРА ТЭАТР

міль, ці выходзіць у Савецкім Саюзе зборнік балетных лібрэтаў, Лонданскія выдвецтва прапанае ўстанавіць аб'ём кніжкі. У выхадку з пачынаючым ілем мексіканскага горада прыслана выдатна ілюстраванае выданне, прысвечанае гісторыі развіцця мексіканскага нацыянальнага мастацтва за апошнія гады.

Тэатральная бібліятэка існуе больш за дзесяць гадоў і з'яўляецца буйнейшай у краіне. У яе фондах налічваецца сёння звыш 360 тысяч адзінак захавання. Тут сабраны не толькі кнігі, але і рэчывы. Гэта пісьмы Шопеніа, Шапаўнага, Кабаржэўскага, Шаўнарава. Гэта п'есы, пачынаючы з тых, што перапісаліся яшчэ гукі першымі. На іх старонках аднакі аўтараў, рыжысёраў.

У папках на стэлажах захоўваюцца больш сарака тысяч рускіх п'ес — каштоўны фонд, які застаўся ў 1918 годзе ў «спадчыну» ад драматычнай цэнзуры. Дзе першыя старонкі рукапісу п'есы Астроўскага «Васіліса Малеіцкая». Усе сярэньне пэанурны аднакіна. «Да мяжаў» Херасонкі горадскім тэатры над рыжысёрскую аднакіца Усевалда Змілічэва Меерхольда «дазволена» — пад гэтым сцяпу дата — 1902. Але ўжо ў 1905 годзе: «Да панаку на народных тэатрах прынята некакіма». Што ні руніце — дык старонка гісторыі тэатра.

У чыталінай зале за шыбамі стэлажоў — альбомы з ілюстрацыямі матэрыялам. У альбоме адлюстраваны сцэны са спектакляў, асцягаваных тэатральных насьцомаў, дэкарацыі, мэблі, прычосак.

Калі ў Ленінградзе павінен быў здымацца фільм «Трэця маладосць» пра славуэта багемнага Марыуса Пешпа, дык многа матэрыялаў былі знойдзены іменна ў бібліятэцы. Да яе фондаў звярталіся за дапамогаю і пастаноўшчыкі спектакля «Узнятая паліна», які з пачаткам ідзе цяпер на сцэне Ленінградскага дзяржаўнага Вялікага драматычнага тэатра Імя Горькага.

Амаль на любое пытанне, якое датычыць тэатра, у бібліятэцы можна атрымаць адказ. За некалькі мінут адпавядаюць аўтар п'есы яна, вядома толькі па наяўнасці ў гэтым выпадку лепшы памочнік — унікальная дзевядцятна картатэка.

У прэспекце, выдзедзеным бібліятэкаю, значыцца: «Чыталіная зала адкрыта для ўсіх грамадзян». Тут іна самай справе частыя госці не толькі тэатральныя работнікі, але і вучоныя, журналісты, студэнты, рабочыя.

Алена ДАРАШЫНСКАЯ, нарэспандант АДН.

Л. ТУРЖАНСКАЯ. «КОНИ».

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

ПЕЙЗАЖЫ ТУРЖАНСКАГА

Спаўняецца 90 гадоў з дня нараджэння аднаго з ціннавейшых рускіх мастакоў Леанарда Вітаравіча Туржанскага.

Мастацкі музей БССР валоае самай вялікай калекцыі нарыці гатага мастра. І дзюночы гэтаму выстаўна, прысвечана яго творчасці, арганізавана іменна ў нас. Работы мастра прыслалі ў Мінск Дзяржаўна Тэатральна галерэя, Дзяржаўны рускі музей, Рэзніні абласны музей, Кіеўскі музей рускага мастацтва, уладальнікі прыватных калекцыяў.

Творчасць Л. Туржанскага развілася ў рэчышчы рускага рэалістычнага мастацтва пачатку XX стагоддзя. Палотны яго, насычаныя

святлом, сонцам, паветрам, вызначаюцца лірызмам, тонкай перадачай розных станіў прыроды.

Леанард Вітаравіч вучыўся ў Маскоўскім вучылішчы жывапісу, скульптуры і дойлідства ў А. Сцяпанова, В. Ваньшова, К. Маровіна, В. Сярова. Апошні зрабіў асаблівы ўплыў на маладога мастра. Невыпадкова, сямінаўчы ў 1907 годзе вучылішчы, Туржанскі некалькі гадоў працаваў у майстэрні свайго любімага настаўніка.

Уплыў Сярова асабліва адчуваецца ў ранніх работах Туржанскага, такіх, як «Порт», «Потух». Цікі вярна, «Порт» артыста Пятровава, які экспануюцца на выстаўцы.

Паступова мастак знаходзіць і сваю тэм. Адметнай рысай яго работ робіцца насычаны, гучны кала-

рыт, густое, пастознае пісьмо.

У гісторыю рускага мастацтва Туржанскі увайшоў як пейзажыст. На першы погляд пейзажы Туржанскага вельмі простыя. Вёскі з пахільнымі хатамі, палі, сцяліныя мкі. Аднак за простым і звыклым мы хутка пачынаем адчуваць разнастайнасць і багацце адценняў, трапятлівы настрой, тонкую гульню святла. Недадама мастак так любіў вясну. Ён пісаў яе ўсе жыццё, адмыслова перадаваў самыя розныя яе станы. На выстаўцы экспануюцца многа работы жывапісца, прысвечаныя вясне, у тым ліку «Ранняя вясна» (Дзяржаўна Тэатральна галерэя), «Юні», «Красаві», «Вяснова вуліца» (Дзяржаўна мастацкі музей БССР).

У пейзажах Туржанскага ўравае вялікае любоў да зямлі, да ўсяго жыцця. З сяміпатычна і цеплыняй піша мастак нізакаросныя сцяліныя конае, здзіўленае шчаб'е, кур на двары, маладых цулушак. Лірычная трактоўка і чуюдынае жывапіснае рашэнне вылучаюць усе прысвечаныя сямінаўскаму побыту работы.

Есць на выстаўцы і некалькі незвычайных для Туржанскага пейзажаў («Вуліца ў Тбілісі», «Сомечная тараса»). Яны былі напісаны ў той час, калі мастак жыў на поўдні. І ў іх адчуваецца рука мастра. Але чужая яркая прырода ўсё ж глыбока не іранула сэрца мастра. Усё сваё натхненне ён адаў нідзіянай, але роднай яму прыродзе сярэдняй паласы Расіі, той зямлі, якую ён па-сыноўнаму любіў да канца сваіх дзён.

Т. КАРПОВІЧ.

ПЕРШЫ СНЕГ. Фотаздыма нашага чытале А. ЗАЙЦАВА.

ДУМКІ ЎГОЛАС

АФАРЫЗЫ ЧЭХАСЛАВАЦКІХ САТЫРЫКАУ

Аптыміст гэта чалавек, які, прышоўшы ў панядзелак на працу, заўважыў: «А пасляўтэра ўжо серада!»